

Despre Ion Barbu

"Poetul s-a ridicat totusi la un ermetism veritabil, bizuit pe simboluri, intr-o lirica de mare tensiune."
G. Calinescu

Poet si matematician, Ion Barbu, pseudonimul lui Dan Barbilian, s-a nascut la Campulung-Muscel, la 19 martie 1895, si a murit la Bucuresti, in 11 august 1961.

Matematician si scriitor interbelic, Ion Barbu debuteaza in revista Literatorul a lui Al. Macedonski cu poezia Fiinta, semnata cu pseudonimul I. Barbu.

In 1921 isi trece licenta in matematica, iar in 1929 doctoratul Este asistentul lui Gh. Titeica. Face studii si in Germania; este cunoscut in domeniul matematicii; publica peste 80 de studii de specialitate, participa la reuniuni internationale si este consacrat in matematica prin termenul "spatiile Barbilian".

Frecventeaza cenaclul Sburatorul, publica poezii in paginile revistei. E, Lovinescu il incadreaza pe poet in capitolul Poezia cu tendinta spre ermetism. Criticul defineste ermetismul ca "o tendinta de refulare a lirismului, fie prin abstractia fondului, fie prin simple mijloace de expresie retinuta, discreta sau, de-a dreptul si voluntar, torturata, eliptica, cu asociatii de idei strict personale, ce transforma poezia intr-un joc de cuvinte incrucisate.

Facilitatea relativa a genului, de altfel cu pretentii de adancime insondabila, a dat acum cativa ani o mare dezvoltare acestei poezii-esente; bunul-simt inasa a invins si asisitam azi la o tendinta spre normalizare a raportului intre fond si expresie".

in 1921 ii apare placheta de versuri Eupa melci, iar in 1930 volumul Joc secund, care-l vor consacra, situandu-l printre cei mai insemnati poeti romani moderni. Ramane neterminata traducerea din Richard al III-lea, de Shakespeare.

Interferenta poeziei cu matematica a fost explicata chiar de poet, inca din 1929.

"Oricat ar parea de contradictorii acesti doi termeni la prima vedere, exista undeva, in domeniul inalt al geometriei, un loc luminos unde se intalneste cu poezia.

Suntem contemporanii lui Einstein care concureaza pe Euclid in imaginarea de universuri abstracte, fatal trebuie sa facem si noi concurenta demiurgului in imaginea unor lumi probabile... ca si in geometrie, inteleg prin poezie o anumita simbolica pentru reprezentarea formelor posibile de existenta... Pentru mine poezia este o prelungire a geometriei, asa ca, ramanand poet, n-am parasit niciodata domeniul divin al geometriei".

Tudor Vianu se ocupa pe larg de studiul poeziei lui Ion Barbu (fiind si buni prieteni), propunand trei etape, care sunt deja consacrate (Ion Barbu, Editura Cultura Nationala, 1935): parnasiana, baiadico-orientala si ermetica. Mai intai, T. Vianu defineste termenul de obscuritate in poezie. Pornind de la ideea ca "Ion Barbu trece drept un poet obscur", T. Vianu face deosebire intre "obscuritate si

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

ermetism", ermetismul reprezentand un stil: "Sunt poeti banali si obscuri. Renuntam in ce-i priveste sa le cercetam miezul care ni se ascunde, pentru ca nu exista... Operele poetilor care nu ni se daruiesc dintr-o data merita insa alteori sfortarea de a ni-i apropia, sentimentul public inchi-zandu-se pentru autorii considerati dificili, ale caror opere sunt insa dense, ca si in cazul lui Ion Barbu".

Tudor Vianu exemplifica necesitatea unui efort spiritual pentru lectura, prin aprecierile pe care le-a facut Paul Valery referindu-se in 1932 la creatia lui Stephane Mallarme: "Facilitatea lecturii a devenit o regula in literatura de cand cu domnia grabei generale si a gazetelor care provoaca si excita aceasta dispozitie. Toata lumea tinde astazi sa citeasca ceea ce toata lumea ar fi putut scrie. si pentru ca literatura vrea sa-si delecteze omul sau sa-l faca sa-si .treaca timpul, nu-i cereti vreo sfortare, nu invocati vointa. Aici va triumfa parerea, poate naiva, ca placerea si osteneala se exclud". T. Vianu precizeaza ca, in acest context, poezia dificila nu va fi decat fructul mai bogat si delectabil "oferit aceluia care se pricepe sa-l culeaga".

Asa-zisa "obscuritate" a poeziei lui I. Barbu vine, mai intai, din cultura lui stiintifica, precum si din "extrema condensare sintetica a stilului sau".

Problema obscuritatii poeziei lui I. Barbu este situata de T. Vianu in perioada 1924-1929.

Etapa parnasiana cuprinde vremea in care poetul facea parte din cenacul Sburatorul (1919-1920) si in revista caruia a publicat, printre alte creatii, si poeziile: Lava, Muntii, Copacul, Banchizele, Panteism, Pentru Marile Eleusine, Arca, Pytagora, Raul, Umanizare etc. Eugen Lovinescu a caracterizat in a sa Istorie a literaturii romane contemporane aceasta perioada a creatiei lui I. Barbu ca fiind parnasiana "de factura larga, cu strofe ca arcuri puternice de granit, cu un vocabular dur, nou insa, cu ton grav de gong masiv, o muzica impietrita, a carei nota distincta a fost indata inregistrata".

Materialul intrebuintat, continua Lovinescu, "era cosmic: lava, muntii, copacii, banchizele, bazaltul, granitul". Sub acest invelis dur se zbata insa "un suflet frenetic". Versurile sunt comparate de Eugen Lovinescu si T. Vianu cu cele ale poetilor francezi parnasieni: Leconte de Lisle (1818-1894), teoretician al "artei pure" si al interdependentei dintre poezie si stiinta; sustine impersonalitatea in arta, descrierea exacta, reprezentarile precise, expresie a unei eruditii riguroase, cultul frumosului si perfectionarea formala.

A scris Poeme antice, Poeme barbare etc; Jose-Maria de Heredia (1842-1905), poet francez, discipol al lui Leconte de Lisle. reprezentant de seama al parnasianismului, este maestru al sonetului. Poemele din ciclul Trofee (1893) constituie meditatie pe motive din lumea exotica a peisajelor indepartate si a civilizatiilor apuse. Se disting prin plasticitatea imaginilor si virtuozitatea tehnicii versului.

I. Barbu in poezia Panteism, surprinde un legamant solemn in ideea traiirii vietii, in consonanta cu ritmurile naturii, lepadandu-se de pacatul lumii abstracte:

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

"Vom merge spre fierbintea, frenetica viata, Spre sanul ei puternic cioplit in dur bazalt, Uitat sa fie visul si zborul lui inalt, Uitata plasmuirea cu aripe de ceata!"

Sau in poeziile Banchizele, Copacul, poetul transfera unor elemente ale naturii - copacul, banchizele, muntii, pamantul - simboluri "obiective". Ele sugereaza aspiratii patetice sau refuzuri: "Hipnotizat de-adanca si limpedea lumina A boltilor destinse deasupra lui, ar vrea Sa sfarama zenitul si-innebunit sa bea Prin mii de crengi crispate, licoarea opalina..." (Copacul)

"Din aspra contopire a gerului polar Cu verzi si statatoare pustietati lichide, Sinteze transparente, de straluciri avide, Zbucnesc din somnorosul noian originar". (Banchizele)

Etapă a doua a creației lui Ion Barbu este cea denumită baladica și orientală - și atestă preocuparea poetului pentru lumea concretă.

"Filonul noii sale inspirații - apreciază E. Lovinescu - n-a mai pornit nici din roca, nici din mitologia clasică, (...) nici din Heredia, nici din Nietzsche, ci din stratul unui anumit folclor, a cărui expresie caracteristică a fost Anton Pann. (...) Poetul nu se va întoarce la poezia populară, sau într-o slabă măsură", ci mai ales "la stratul balcanic al câmpiei dunarene, la muza de mahala bucuresteană și de folclor urban a lui Anton Pann". În această etapă se pot încadra poeme cum sunt: După melci, Riga Crypto și Iapona Enigel, Domnișoara Hus, Isarlak, Nastratin Hogeala Isarlak - publicate în perioada 1921- 1925.

Poemele, dominate de pasaje descriptive, sunt de o întindere mai mare. Domina sugestia picturală, caracterul narativ, "baladice", ele "se zic".

Originala pentru virtuozitățile limbajului este poezia Domnișoara Hus:

"Buhuhu la luna suie,/ Pe gutuie să mi-l suie,/ Ori de-o fi pe rodie / Buhuhu la Zodie;/ Uhu...
Scorpiei-surate,/ Să-l întorcară dandarate,/ Să nu-i rupă vr-un picior/ Caine ori Sagetator!"

Parasind abstractionismul primelor poeme, După melci ar putea reprezenta o variantă a Mesterului Manole, în ideea fragilității creației, în ipostaza încercărilor de a comunica cu alta lume care nu-i este dată. Sentimentul vieții naturii trăiește în poem prin sufletul unui copil care, ratat în pădure în primele zile înselătoare ale primăverii, întâlnește un melc pe care-l vrea să-l rădă cu descantecul lui și-l face să iasă din cochilie.

Ninsoarea care a dat de Păresimi ucide melcul. Jalea copilului este imensă, "ca un bocet funebru", comparabil cu cel din antichitate.

Tudor Vianu apreciază că "După melci se situează pe aceeași linie cu Miorita, cu Lunca din Mircești a lui Alecsandri, Calin al lui Eminescu și Nunta Zamferei a lui G. Cosbuc. în toate deopotrivă aceeași apropiere și familiaritate cu natura". Ea nu mai este în După melci un aspect pitoresc ca în primele poeme, ci devine un personaj dintr-o întâmplare; nu are nici sens idilic, sărbătoresc sau metafizic, ci mai degrabă un aspect înspăimântător.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Riga Crypto si Iapona Enigel completeaza ciclul baladesc; scrisa si publicata in 1924, are valoare pentru intreaga creatie ulterioara a lui Ion Barbu. Poema este un cantec batranesc de nunta, pe care-l spune un menestrel unui nuntas care-l cere "la spartul nuntii, in camara". Este o poveste din lumea vegetala, o alegorie simbolica. Riga Crypto este craiul care "imparateste" peste bureti si caruia dragostea pentru Enigel, Iapona care calatoreste cu renii ei catre soarele Sudului, ii va deveni fatala. Fiinta a umbrei si a racoarei, soarete il surprinde langa Enigel, care-l cauta cu nostalgii "nutrita in Nordul polar", inveninandu-i sufletul. Ca si in Dupa melci, intamplarile exterioare sunt determinate de ipostazele naturii: in poemul citat, sacrificarea melcului vine de la natura nestatornica a primaverii reci, iar in Riga Crypto si Iapona Enigel de aparitia subtila a soarelui. Transpus in plan simbolic, personajul principal Riga Crypto este act tainuit (cryptos), reprezentand un cuget inchis in sine, "inima ascunsa". Simbolizarea prin ciuperca a unui asemenea suflet fragil in fata naturii este dramatica.

Enigel, Iapona ce poarta "un nume tataresc al raului Ingul, afluent al Bugului rusesc" - precizeaza T. Vianu, descinde deci din regiuni nordice, este o fiinta linistita, mica, intruchipand o lume superioara, echilibrata. In drumul ei repetabil, ce semnifica transhumanta, il intalneste pe Crypto: "De la iernat, la pasunat, / in noul an, sa-si duca renii, / Prin aer ud, tot mai la sud, / Ea poposi pe muschiul crud / La Crypto, mirele poienii". Drumul explica aspiratia spre soare, spre lumina. Povestea fantastica, ca si cea din Luceafarul, se desfasoara in visul fetei, rolurile fiind inversate - fiinta feminina fiind superioara, iar cea masculina inferioara. Aceasta a determinat critica literara sa vorbeasca despre poem ca despre "un Luceafar intors". Implorarea Iaponei de catre Crypto este comparabila cu chemarile Catalinei din Luceafarul.

Crypto reprezinta in plan uman o constiinta care prefera sa se retraga in sine, intr-un univers ideal. Este, spune T. Vianu, ceea ce s-a intamplat cu Ion Barbu momentul revenirii lui la latura ermetica.

Etapa a treia a activitatii poetului si ultima este numita ermetica. Intuitia matematica a lui Barbu cuprinde o lume de esente ideale ce nu pot fi identificate in obiecte concrete.

Joc secund semnifica de fapt o combinatie a fanteziei, eliberata de tendinta practica si desfasurata in zona elementelor ideale. Poezia este negatia lumii, sublimarea ei in idei, in joc desfasurat pe un plan izolat de viata, "un joc secund". Volumul se deschide cu Din ceas dedus, plina de sensuri: "Din ceas, dedus adancul acestei calme creste, / Intrata prin oglinda in mantuit azur, / Taind pe inecarea cirezilor agreste, / In grupurile apei, un joc secund, mai pur".

Poezia Oul dogmatic semnifica structura lui duala, faptul ca lumea mare - macrocosmosul - se repeta prin lumea mica - microcosmosul.

Oul - mister al "nuntii" - este facut pentru contemplatie: "E dat acestui trist norod / si oul sterp ca de mancare, / Dar viul ou, la varf cu plod, / Facut e sa-l privim la soare!"

Poemul Ritmuri pentru nuntile necesare evoca trei cai de cunoastere: prin dragoste (senzuala), simbolizata de Venus, prin ratiune, simbolizata de Mercur, si prin contemplatie poetica tutelata de

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Soare.

Poemul Uvedenrode reia tema "nuntii", a erosului ca incercare esuata de cunoastere.

Joc secund si Timbru sunt considerate poezii "arte poetice". si in Timbru, definirea actului poetic este facuta tot din perspectiva "jocului mintii".

Marin Mincu considera poezia Timbru ca fiind "cea mai pura infiorare in fata misterului creatiei prin cuvânt".

Astfel, trairile se pot exprima prin instrumente obisnuite: "cimpoi", "fluier", dar actul pur al oglinzirii de sine nu poate fi exprimat prin mijloace comune.

Cantecul incepator reprezinta aici pe cel mitic originar, asemanator cu corul ingerilor din fata imaginii Evei nascandu-se din coasta lui Adam. G. Calinescu, oprindu-se asupra acestor grave semnificatii, nota: "Imaginea Evei, iesind Â«in chip de fumÂ» din coasta lui Adam, atat de ironizata, este totusi suava, compatibila cu aerul paradisiac si posibila in lumea fantastica. (...) Poetul s-a ridicat asupra acestor exercitii in sensul superior al cuvântului".

Tudor Vianu identifica teme si motive in creatiile care reprezinta aceasta etapa. Astfel, vorbeste de: mitul oglinzii (Joc secund), spiritualism (Ritmuri pentru nuntile necesare) - inaintarea sufletului prin trei etape cosmice pana la termenul desavarsirii spirituale - cercul Geei, al Venerei si al lui Mercur - planetele care despart Pamantul de Soare pentru a ajunge in pragul misterului luminii): treptele viziunii (Timbru - poezia este viata in spirit, Lemn sfant, Izbavita ardere, Margini de seara, Steaua imnului etc); poezia ca joc (Uvedenrode); poezia ca limbaj (Mod, Dioptria, Poarta, Desen pentru cont etc).

CONCLUZII:

Mai intai, definirea liricului si a epicului la I. Barbu -particularitati ale creatiei: "Am vorbit - spune T. Vianu -tot timpul despre poezia lirica a lui Ion Barbu. Care este insa categoria generala a acestui lirism? Fara indoiala, Barbu nu este un liric deopotriva cu Eminescu si Arghezi. Manifestarea sentimentelor sale nu ia decat foarte rar forma exprimarii la persoana intai."

Caracterul epic al unor poeme ca Dupa melci, Riga Crypto si Iapona Enigel, Domnisoara Hus reprezinta o tendinta in poezia lui Barbu, spre narativ, insa fara abandonarea lirismului.

Blaga a pornit de la filosofia istoriei, din care lumea apare ca un camp de forte vrajmase, iar Barbu a plecat de la matematici, "incorporandu-si sfera lor de esente inteligibile si inocente, izolate de zbuciumarile impuse ale contingentului". Astfel, Blaga staruie intr-o lume a luptei, iar Barbu se mentine intr-un univers realist "in sensul filosofic, intr-o zona de arhetipuri plutind peste fluctuatiile vremii"

stefan Munteanu, analizand implicatiile folclorice si stilul ermetic al lui Ion Barbu, afirma ca "poezia lui Barbu se supune greu unei analize stilistice care sa duca la fixarea unui tablou unitar al expresiei sale poetice".

Prin aceasta sunt subliniate de fapt marile virtuti filologice, fantezia, puterea de sinteza lingvistica, despre care Tudor Vianu spunea: "Nu exista un alt poet roman care sa spuna mai mult in mai putine cuvinte. Concizia este virtutea capitala a stilului sau si ar fi o grava eroare sa luam o lipsa ceea ce este numai lipsa prisosului".

stefan Munteanu subliniaza originalitatea lexicului; terminologia matematica, mai ales geometrica; simbolurile poetice; neologismele, cu functie de epitet; sintaxa personala, plina de curiozitati; elipsa; topica - procedeu predilect pentru a releva nucleul semantico-stilistic al secventei poetice.

In Cuvant catre poeti, Barbu motiveaza arta sa: "Exista o treapta de experienta poetica de la care versul se dovedeste a fi rigoare si fervoare, nu interjectie dezvoltata ori celebrare mai mult sau mai putin armonioasa".

Nicolae Manolescu remarca faptul ca la I. Barbu "ceea ce s-a numit hermetism nu e in fond decat cultivarea unei poezii de cunoastere, fascinata de esenta, de ordinea neaparenta a lumii".

G. Calinescu, surprinzand originalitatea creatiei lui I. Barbu, realizeaza un sintetic portret spiritual, care-i da unicitate in cultura romana interbelica: "Matematician de profesie, poetul a fost ispitit sa desprinda numai spiritul disciplinei sale, adica chemarea de la ses pe pisc, zborul in absolut, spre ultima esenta, si sa-l aplice liricii in intelesul ca, data fiind o ascunsa ordine in univers, jocul simbolurilor sa fie o cheie de initiere. (...) Poezia se in-telectualizeaza, fara a cadea in inteligibil, caci poetul cauta inefabilul macrocosmic, revelator al lucrului in sine, fugind de contingenta, pitoresc, analiza, de clasicitatea clara, rationala, cultivand muzica de sfere, cunoasterea estetica, orfismul. Cu acestea in aplicare, hermetismul lui I. Barbu e adesea numai filologic:..".